

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 17.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Иако је поступно стваран план, по ком се од-
 јако по народу путовало. Цела манипулација
 с новцем, претплата, продаја улазница на каси,
 добровољни прилози и т. д., све је то било у
 рукама месних одбора, а никако у управиним.
 Управа је те новце на признаницу примала из
 руку месних одбора, и о употреби примљених
 новаца главном одбору новосадском рачуне по-
 лагала. Тако је била спојена аутономија позо-
 ришна са потребном новчаном контролом.

За позоришног *економа* поставио сам члана
 дружине Пају Маринковића, који је бригу во-
 дио о позоришном покретном имању (гардероби,
 декорацијама, реквизитама и др.), ситнијим по-
 зоришним потребама и дневним трошковима.
 Он је особиту ревност и вештину показивао
 нарочито при путовању дружине, које је свагда
 тако тачно и уредно ишло, као добро удешен
 часовник.

Из Новог Сада је отпутовала дружина у
 почетку маја, а вратила се у Нови Сад почет-
 ком децембра. За то време бавила се у *Врш-
 цу, Темишвару, Чакову, Кикинди, Сенти* и
Сомбору. У Вршцу је дружини највише на
 руку ишао Никола Мандукић, у Темишвару
 градски учитељ Ђура Јовановић и браћа Бео-
 градци, у Чакову Јован Дајевић, у Кикинди
 Петар Видак и Ника Јовановић, у Сенти Ан-
 дрија Николић, у Сомбору Гедан Леовић.

Година 1864. била је несрећна и за мене
 и за цео народ. Те смо године изгубили ста-
 рину Вука Караџића, а од млађих снага: Косту
 Руварца, Станоја Бошковића и доктора Јована
 Андрејевића. Осим ових општих губитака имао
 сам те године и лично да отршим неколико
 тешких удара судбине. Прво ми умре сестра,
 за њом одмах и мати. То још није све. „Срп-

ски Дневник“, коме сам још једнако био но-
 минални уредник, буде наредбом тадашње вла-
 сти обустављен и добије још на врат и штампарску
 парницу, због које будем стављен под
 војнички суд, што као одговорни уредник ни-
 сам водио надзор над листом. Био сам за време
 испита интерниран у Новом Саду, па и кад
 сам после три месеца с дозволом варадинског
 генерала за дружином отишао, морао сам се из
 сваког места суду јављати, да се у свако доба
 зна где сам. Тако је непрестано висио Дамоклов
 мач над мојом главом све до опште ам-
 нестије у години 1865.

Једина светла тачка у тој кобној години
 била је за мене сеоба „Матице Српске“ из
 Пеште у Нови Сад, и с њоме долазак мога
 пријатеља и у позоришним бригама учесника,
 Антонија Хаџића.

Ове године 1864. бавила се дружина све
 до краја априла у Новом Саду. Ту је просла-
 вила тристогодишњицу Шекспирову 30. априла.
 Болни, пребодни Андрејевић дошао је на ту
 прославу и отишао кући, да се више не пре-
 дигне с болничке постеље.

Од маја бавила се дружина у *Митровици,
 Винковцима, Броду, Новој Градишци, По-
 жези, Осеку* и *Вуковару* до пред божићне
 празнике, а од божића у Новом Саду. Све до
 Пожеге управљао сам дружином из Новог
 Сада преко Паје Маринковића, као свога за-
 ступника, с којим сам у непрекидној преписци
 стајао. Те године иступиле су из дружине: Ма-
 рија Цветковића (удата за Ђорђа Поповића)
 и Драга Данкулова (удата за поштара Стамато-
 вића), а вратили се у дружину: М. Коларовић,
 Љ. Коларовићка, и Софија Поповића, и као нови
 чланови примљени у дружину: *Ђура Рајковић,*

Мила Рајковићка, Милка Грурова (сад најстарији члан народног позоришта београдског, у ком је с неуморном ревности глумовала од његова постанка до данас), Стеван Андријевић, Борђе Пелеш, Младен Бошњакковић

и Борђе Шкорић. Родољуб Паја Панаотовић позајмио је позоришној каси при поласку из Митровице 800 фор. и чекао је за исплатом неколико месеца.

(Наставиће се).

ЛИСТИЊИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Нијоба. Енглеска комедија у три чина, написао Хари и Е. А. Полти, превео Никола Андрић.)

У овом натпису, који од слова до слова исписах са позоришне објаве, много ме штошта буни и наводи да сумњам у његов аутентичитет. Једино ће поуздано бити само име, но и ту имам опасити, да високи акценат на ценултими — а тако ту реч изговарају наши глумци — не одговара квантитету грчкога вокала, који стоји на том месту. За остало не бих никако могао јемчити. Да су „Нијобу“ Енглези писци или Немац прерађивач Блументал, који се овде и не спомиње, ма да је Никола Андрић по његовој преради комад превео — да су, велим, писци или прерађивач „Нијобу“ крестили баш комедијом, тешко да би ми ко могао доказати. Није ми даље јасно, шта је речено оном ближом ознаком енглеска, а што стоји, да су је њих двојица написао, не може дабогме бити кривица никога другог до у првој линији слагачева а у другој коректорова. Но ја највише и управо једино запишем за класификацију, јер ми она везује руке и смета ми те не могу о „Нијоби“ да говорим онако, како бих говорио кад би и у нас онако крштена била, како мислим да су је писци Енглези и како знам да ју је прерађивач Немац крестио. Захтеви, које бих с правом ставио на њу као комедију, битно се разликују од захтева, које стављам на њу као лакрдију. Као проста шала, као лакрдија „Нијоба“ је нешто, што се у својој врсти може назвати добрим и погођеним, као комедија није ништа и не би вредно било о њој ни говорити. Како пак ја о њој хоћу да говорим, морам превидети назив јој у позоришној објави те самовласно је, пристајући уз Блументала, српски покретити лакрдијом. Више сам пута читао у позоришним објавама бечких новина, да се у

Hofburgtheater“ у даје „Нијоба“ са Стелом Холенфелсовицом у натписној улози, но нисам никад нашао, да су је крестили можда тако као englische Comoedie.

Рад сам дакле да рекнем коју о „Нијоби“, али не као о „енглеској комедији“ него као о лакрдији, сроченој по енглеском.

Збива се у Лондону, у данашње време. Тако нам изреком каже објава. Ентузијастичан неки аматер-археолог — лорд је а зове се Томкинс — набавио по скупе новце кип неке особене Нике — хрватски је преводилац налази за потребно прозвати Никејом, свакако бојећи се профанације а немајући повода стрепњи да ће је ко побркати са познатим васеленским сабориштем у Витинији или са оном колонијом Масалијођана у Лигурији, што се данас зове Ница. А особена је та Ника с тога, што по узору старих својих друга нема крила, палме ни венца. Можете мислити каква је то била особена Ника, кад је тако анрџиран љубитељ вештина као лорд Томкинс држи за Тавталовићку Нијобу. Како нема за први мах zgodна места, камо да је смести, осигура је и депонује код некога „управитеља општег друштва за осигуравање“, који је ожењен и уза своју дечицу има у кући и две свастике, једну уседелицу а једну швигарицу, и једнога шура, а кад бисмо га запитали за часно име, рекао би нам, да се зове Петар Дан. Е сад тај Дан своју депозитарску дужност узима не може бити савесније те чува драгоцену депозитум Псевдо-Нијобу као зеницу свога ока. Природно је дакле, да је ван себе од љутине, кад види, да му лакомислена чељад обмотала предмету његове депозитарске неге око ногу жицу, којој је ваљало да спроведе у његов дом електрично осветљење. Међу тим кад се увери, да кипу није било отуд никаква квара, прође све на то мало љутине. Његови сви, и жена му и обе свастике и шурак отишли у позориште а

он, уморан од напорног свог рада преко дан у биро-у, прилегне мало на диван да се поодмори, но ту — што рекао наш Змај по Арању — и санак стиже у виду лептира, лагахно детићу на повије крочи, оба крила своја спусти му на очи те ти наш управитељ општега друштва за осигуравање засни као заклан. И усни страшан сан, тако страшан, да се, као што после реферише собарица Мерија госпоштини по повратку јој из позоришта, копрцао као да лежи на угљевљу. И не копрцао се кукавац, кад му у сну дошло ево ово:

Снева он а каменита се Нијоба стаде наједаред теглити и размахивати рукама и лепо ги сиће са свога постамента и лепо се упути до њега и лепо га хтеде да загрли као свога Амфијона, којем је до три хиљаде година у камену чувала брачну верност. Дан се сиромаш наравно нашао у небрану грожђу. После дуга узалудна му труда да се отресе невидовне беде, мора пристати на то, да је задржи у кући, но не по њеној жељи као своју другу жену, но као гувернанту Магду Мифтонову, која је тога вечера требала доћи да „наступи своје звање“. Ту сад једна смешна ситуација вија другу а све их изазива разложљива неприлика Данова и укочена самосвесност охولة Танталиде, краљице негда тивеке, што имађаше у своје време довољно разлога поносити се и родом и мужем и породом. Човек управо не излази из смеја гледајући је у модерном оделу, воје је на данов предлог анектовала из напред посланих ствари оне праве гувернанте. Разуме се да ту после дође и до рукооипателнијих разрачунавања с том гувернантом, до љубоморе, коју у доброћуде жене Данове поджиже и сувише злоћуда јој старија сестра, до основане интерпелације десператнога лорда Томкинса и до претње судом, док се најзад Нијоба опет не окамени те измучени Дан не скочи с дивана и не закликне од веће радости, кад се увери, да је само пуст сан била сва та мука, коју је он сиромаш мучио а коју ја овде тек у најкрупнијим потезима доспех да исприповедим.

Та ствар са сном у више чинованије тако ни нова, као што би можда помислили горе наведена два компатријоте великога Брита. Ја се сећам из свога детињства, да сам на немачкој позорници гледао тако једну, не до душе лакрдију него озбиљну слику из живота, која се

звала „Von Stufe zu Stufe“ а чији писац као да је био О. Ф. Берг, бечки „Кикерик“. Но идеја је у „Нијоби“ ипак скроз оригинална и за лакрдију као створена. Дабогме тражи нешто и претходне спреме. Пре свега да је човек прочитао стихове 146—312 у шестој књизи Овидијевих Метаморфоза а и иначе да му живот старих Јелина није сасвим terra incognita. Како пак у нас има још доста света, који није доспео до петог гимназиског разреда а приватно га мрзило да накнади, што је тим изгубио, то дабогме да ни „Нијоба“ није све своје досетке и ситуације могла онако лако да протури, као што то од помуке чини рецимо у Бургу. Оне пак епизоде, којима је доста занимљиво испреплетен Данов сан, и сувише су из данашњег живота, и сувише савремене а да их не би разумео и слушацац, који нема т. зв. класичког образовања. Колико је дакле оно прво худило, толико је ово друго испомагало те се не може никако рећи, да је „Нијоба“ овде пропала. Према том ће ваљда још кад доћи на ред, но за тај случај молим управу, да скреше епилог, који својим менторским тоном лако може да буде досадан.

Написна улога била је у рукама Милке Марковићке а Данова у Добриновића. Обоје су мајсторски појентовали, она антику ритмичност у покретима и говору а он ужурбаоет човека, који је настрадао на суву путу. Малу је само дисхармонију увела у целину она нервозна грозничавост, којом је Нијоба исказивала своје неугодно чувство са тога, што јој модерна хаљина стеже врат а манжете јој свутавају руке. Уз њих двоје ми је угодно упао у очи најмлађи пар, Филип Инингс-Лука Поповић и Хета Грифинова-Зорка Буришићева. Обоје су агирали весело и живо. Но и ту има једно само, и опет за женску страну. Зорка Буришићева није изгледала онако швигарасто, као што би она то умела да јој је хаљина била само о длан краћа.

Још нешто. Никола Андрић је, као што видим, скроз и скроз Еразмијанац те тако и ми чусмо с наше позорнице да је у „Хелади“ била „Теба“ Нисам најпосле противан том, но тек ваљда ни најзачуцанији еразмијанизам не може опр авдати да се јадном адском мученику на точку, за кога сав свет зна да се звао Иксејон, издавају друга имена.

Г.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. Представа. **У ДУЊЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 12.

У Новоме Саду, у четвртак 1. (13.) фебруара 1896.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НОРА.

Позоришна игра у 3 чина, написао Хенрик Ибсен, с пишчевом дозволом превео Милан Шевић-Максимовић. — Редитељ: Ружић.

ОСОБЕ:

Роберт Хелмер	— — — —	Спасић.	Доктор Ранк	— — — —	Васиљевић.
Нора, жена му	— — — —	М. Марковићка.	Госпођа Линден	— — — —	Ј. Весићева.
Ервин,	— — *	*	Гнитер	— — — —	— Душановић.
Боб,	} њихова деца	*	Маријана,	} у служби код Хелмера	— К. Живићка.
Ема,		*	Јелена,		— Д. Туцаковићева.

Свирачки збор 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Бела госпођа“ од Боадијеа. — 2. „Blümlein traut“, арија из опере „Фауст“, од Гунода. — 3. „Стефанија“, гавота од Цибулке.

У петак 2. (14.) фебруара: „КРАЉЕВИЋ МАРКО И АРАПИН“. Историјска слика у 5 чина, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала.

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шешира седити на својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 9¹/₂ сахата.